

Värmlands Anor

Nr 1 Mars 2022 Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening Årgång 39

Interiörbild av Ny gamla kyrka i Jösse härad. Reprofoto 1921. Arvika kommuns bildarkiv

Det fanns troligen en kyrka i Ny redan på 1200-talet. Hur många kyrkor som funnits i Ny är svårt att avgöra, den nuvarande tegelkyrkan uppfördes 1889. Den föregående träkyrkan uppfördes troligen på 1600-talet enligt bevarade föremål, bl a lillklockan från 1639, storklockan 1782, predikstol och timglas från 1600-talet samt altartavla från 1700-talet. Den byggdes om flera gånger och den blev t o m isärtagen och uppbyggd i form av en korskyrka som skedde 1756. Sista gudstjänsten hölls den 31 december 1888. Inventarier från träkyrkan finns på Såguddens museum i Arvika.

Lägg märke till placeringen av de Lagerlöfska släktporträtten i koret. De finns kvar i den nuvarande kyrkan. Många känner igen dem från salongen på Mårbacka, dit Selma Lagerlöf lät anskaffa kopior.

Värmlandsanor

Författarna ansvarar för riktigheten i artiklar. Citera gärna VärmlandsAnor, men glöm inte att ange källa. Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse. Redaktionen förbehåller sig rätt att redigera insända bidrag.

ISSN 1400-1047 Upplaga 1700 ex, 4 ggr/år

Ansvarig utgivare och redaktör

Carl-Johan Ivarsson, Finnögatan 4 B, 614 33 Söderköping
Tel 070-2253245, redaktor@varmlandsrotter.se

Layout

Kerstin Osterman, KEOZ, Skattkärr

Tryck

City Tryck i Karlstad AB

Föreningsfakta

Föreningen bildades 1983 och har till ändamål att stödja och stimulera intresset för släkt- och hembygdsforskning i Värmland och förena dem som delar detta intresse.

Föreningens adress

c/o Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81 E-post: ordforande@varmlandsrotter.se

Organisationsnummer 87320-6897

Medlemsfrågor

Elisabeth Björkman: medlem@varmlandsrotter.se

Medlemsavgift

Medlemsavgiften är 170 kr för ordinarie medlem och 60 kr för familjemedlem till svenskt plusgiro 46 96 60-5.

Medlemmar i Norge betalar 220 norska kronor till norskt postgiro 7877 08 16652.

Hemsida och e-mail

www.varmlandsrotter.se

e-mail vsf@varmlandsrotter.se

Föreningens styrelse

Ordförande Lars-Göran Jansson, Ingalills väg 10, 656 38 Karlstad. Tel. 054-83 75 81

Vice ordförande Britt-Marie Johansson, Bokliden 41, 667 33 Forshaga Tel. 070-530 63 30

Sekreterare Gunnar Jonsson, Sveavägen 6 C, 661 41 Säffle. Tel. 0533-105 59

Kassör Elisabeth Björkman, Önnerud 161, 655 91 Karlstad. Tel 073-640 76 03

Ledamöter

Eva Lejrin, Styrmansgatan 5 B, 652 28 Karlstad. Tel. 070-685 99 60

Sonja Skagerud Östlund, Cederroths väg 1, 663 33 Skoghall. Tel. 054-51 73 34

Thomas Andersson, Gärdesgatan 17, 667 31 Forshaga tel. 070-237 83 54

Berith Hemmingberg, Smedsgatan 9 A, 684 30 Munkfors Tel. 076-914 01 97

Monika Becker, Svenshult 310, 663 91 Hammarö, tel 070-294 34 36

Lars Wahlmark, Krontorpsvägen 9 B, 681 60 Kristinehamn, tel 070-697 19 03

INNEHÅLL

- 3 Ett lärarinnelev i Gunnarskog,
Carl-Johan Ivarsson
- 6-7 *Recensioner*
Väckelsens hus i Värmland
Historien om gårdarna mellan Granbäckensbron och Granåbron
- 7 Ur andra medlemsblad
- 8 Morfars farfar, salpetersjudaren och trädgårdsmästaren Lars Månsson Fernström,
Sverker Snidare
- 11 Värmlandsjubileet – ett bildreportage 20 år senare,
Carl-Johan Ivarsson
- 15 Christina Molithæa, *Björn Magnusson*
- 17 Nio bortrymda värmländska gardister våren 1791,
Pelle Räf
- 18 Verksamhetsåret
- 21 Ordförande har ordet
- 21-22 Antavla nr 246
- 23-24 Antavla nr 247
- 23 Flickan med namnet Giötha, *Björn Sonesson*

Redaktörens ruta

Ibland är släktforskning vägen till ett OS-guld. I varje fall för den unge bandyspelaren Nils van der Poel, som fick höra: "Du som har dina rötter i Holland – borde inte du satsa på hastighetsåkning". Nils farfar lämnade träskolandet för arbete på Uddevalla-varvet, gifte sig och blev kvar i Trestadsområdet. Citatet är inte exakt men det var något av andemeningen när Nils började träna skridsko seriöst. Och vi vet hur det gick.

Att den amerikanske rodelåkaren Jonathan Gustafson har rötter i Sverige är uppenbart. Kina har tagit idrottssläktforskningen till nya höjder när de letat amerikanska och kanadensiska talanger med kinesiska rötter för att få konkurrenskraftiga ishockeylag.

Detta skrives alltså i OS-tider. När tidningen når er är OS slut och våren står för dörren.

Blandat innehåll i detta nummer – men nu behöver vi mer material för de kommande!

Manusstopp för 2022:2 är 5 maj 2022

Hilda Persson (1890–1961)

Ett lärarinneliv i Gunnarskog

av Carl-Johan Ivarsson

Låt mig börja berättelsen om Hilda Persson med ett personligt anslag. I år är det 20 år sedan jag började arbeta som lärare. Flera tusen elever har passerat igenom den gymnasieskola där jag har min dagliga gärning. Att dagligen umgås med ungdomar ger hopp om framtiden – även om de två senaste åren tidvis har varit tunga. Men goda kollegor och rektorer ger en stabil grund.

Varför väljer människor att bli lärare? För min egen del började det i ett ämnesintresse för historia och samhällskunskap och goda förebilder under min egen skoltid. För en ung kvinna i början av 1900-talet var det ett livsval som innebar 40 års arbete i en bygd långt från hembygden, ett ljust minne av en snäll ”fröken” bland flera generationer barn och unga i några byar i

södra delen av Gunnarskogs socken, men också en viss ensamhet och isolering som kan skönjas i de berättelser som lever kvar ännu idag.

Morfars lärarinna

Hilda Persson var lärarinna i både småskolan och folkskolan för min egen morfar Albert Magnusson (1914–2001) och jag hörde honom många gånger berätta minnen från skoltiden, även om jag önskar att jag spelat in eller tecknat ner fler.

Västgötskan Hilda Persson var bara 19 år gammal när hon kom till Gunnarskog 1909. Hon kom från slättbygden och kom till skogen, även om södra Gunnarskog är en öppen jordbruksbygd med tätbefolkade byar.

Våren 2021 beslutade jag mig för att samla in minnen från några av

de som haft Hilda som lärarinna i Årbottens skola. Hildas sista elever är idag pensionärer och det är inte så många kvar som minns henne. Vad som saknas är Hildas egen berättelse om sitt liv.

Hilda Sofia föddes den 17 februari 1890 på Stommen i Vara socken, Västergötland. 1867 hade här öppnats en järnvägsstation. 1883 inrättades ett municipalsamhälle kring järnvägsstationen, och några år senare (1894) fick Vara köpingsrättigheter, men ännu var tätortsbildningen blygsam. Vara kom dock att få stor betydelse som transportnav för slättbygdens lantbruk.

Hildas föräldrar var arbetskarlen Per August Jonsson (1843–1900) och Greta Andersdotter (1853–1891), som den femte och yngsta av deras gemensamma

Hilda Persson med sina elever i Årbotten 1932. Bakre raden från vänster: Okänd, Nils Olsson (Hultet), två okända, John Karlsson (Åbergshaget), Erik Olsson (Hultet), Nils Andersson (Elofstomta), Erik Andersson (Nytomta, Byn) och Hilda Persson. Mellanraden från vänster: Stina-Kajsa Wennerstrand (Tomta), Gun Danielsson (Kvarnåsen), Jenny Engström (Västra Håkanstuga), Signe Andersson (Elofstomta), Märta Andersson (Elofstomta), Eva Karlsson (Åbergshaget), Dagny Nilsson (Åsen) och Gunnar Högberg (Där Väste). Främre raden från vänster: En okänd, Asta Persson (Västra Bråten), Inga-Brita Wennerstrand (Tomta), Alice Andersson (Lille-rud), Rut Nilsson (Klypa), Henry Nilsson (Klypa), Arvid Andersson (Bråten, Byn), en okänd, Pelle Johansson (Tjärnsdalen) och Lennart Ålander (Västre, Stora Årbotten). Asta Persson (senare gift Dahlén) avled i december 2021, nästan 101 år gammal.

Bilden tillhandahållen av Mats Lugne, Gunnarskog.

barn. Per August hade också barn från föregående gifte.

Föräldralös

Men när Hilda bara är drygt 1½ år gammal så slås familjen sönder när Greta avlider vid endast 38 års ålder den 29 oktober 1891. Dödsorsaken anges som "giftböld" och i mars 1892 beslutar sig Per August för att dra till Amerika. Så Hilda kan sägas vara i praktiken föräldralös från två års ålder.

I församlingsböckerna går det förstås att få en viss inblick hur en föräldralös flickas liv kan ha tett sig. Hon är från 1894 tillsammans med syskonen skriven som fattighjon i Vara församling. 1905 blir hon inskriven som fosterdotter hos ett äldre barnlöst par, hemmansägaren August Svensson Svärd (1853–1923) och hans hustru Maja Andersdotter (1835–1909) i Anders Torstensgården.

Kanske är det dessa makar som gjorde det möjligt för Hilda att utbildas till lärarinna. I Skara hade det utbildats folkskollärare ända sedan 1840-talet och från 1860 kom seminariet att vara ett av få som var öppet för kvinnliga studerande. Samtidigt inrättades också ett småskoleseminarium som sträckte sig över två terminer. Utbildningen förlängdes i början av 1900-talet till fyra terminer men samtidigt inrättades också ett privat småskoleseminarium som kallades det Jungerska privatseminariet.

De kvinnliga seminaristerna kallades för "skultor" och de kunde vara så unga som 16 år.

Mer än fyra decennier i Gunnarskog

Omständigheterna kring Hildas seminarietid är okända men hon tog examen 1908 och fick vikariat i Fredros i Gunnarskog följande år. 1910 fick hon vikariat vid Årbottens skola som varade till 1913 då hon beviljades dispens från folkskollärarinneexamen och kunde få ordinarie tjänst i Årbotten. År 1912 hade hon blivit skriven i Gunnarskog men hade alltså då tjänstgjort i bygden i tre år.

Gunnarskog är en vidsträckt socken med många skolor och skolornas standard var vid denna tid inte särskilt hög. En av de viktigaste orsakerna till detta var kyrkoherde Erik Göran Nylén (1831–1914), som inte bara var ordförande i kyrko- och skolrådet utan också skolkassör, och som hade sparsamhet med allmänna medel som högsta ideal och som dessutom var van att få sin vilja igenom.

Karl Rickard André, som själv en gång varit elev i Gunnarskog och med tiden själv blev folkskollärare, berättar i en artikel i Arvika Nyheter 1974 om den bistra verklighet som lärarna i Gunnarskog levde under. När en lärare skulle hämta sin lön var kassan tom och läraren fick återvända hem. Nylén hade satt in medlen på banken mot en aldrig så liten ränta. Begärde någon lärare förskott, vankades det inga pengar utan förebråelser för att man inte skött sin ekonomi bättre. Några pengar till undervisningsmaterial utom läroböcker fanns inte, så undervisningen i naturkunnighet fick ske utan experiment.

Till slut fanns det bara en behörig ordinarie folkskollärare i Gunnarskog, resten av skolorna betjänades av småskollärarinnor och pensionerade lärare. Nylén efterträddes som kyrkoherde av Olof Hector (1875–1938), som tidigare varit kapellpredikant i Bogen. Ända till 1930-talets början kom ansvaret för skolan att ligga kvar hos den kyrkliga församlingen. Med tiden kunde skolstandarden höjas.

Hilda Persson kom att bli en av dessa småskollärarinnor som tjänstgjorde även i folkskolan. Folkskollärarmatrikeln uppger att hon genomgått fortbildningskurser: gymnastikkurs i Mariestad, hembygds kurs i Forshaga, två jordbrukarkurser i Molkom och även akademiska sommarkurser i Lund och Uppsala.

De första åren tycks hon ha tjänstgjort i Gårdsås även om hon är skriven i lärarbostaden i Lilla Årbotten ända från början i Gunnarskog. Tidvis undervisade Hilda också i Bosebyn. Men det är med Årbottens skola hon är förknippad

och här tjänstgjorde hon till sin pensionering. Rekryteringsområdet för skolan var hemmanen Stora och Lilla Årbotten samt Byn.

Omtänksam och snäll

Hur var då Hilda som lärare? Ja, hon tycks utan tvekan ha varit en av de som bevaras i minnet som omtänksam och snäll snarare än sträng, även om alla hade respekt för henne. Morfar började i skolan 1921 och hade lätt att lära. I en annan tid hade han säkert med lätthet kunnat gå vidare till högre studier. Men det var inte aktuellt utan det blev att ta över föräldragården, även om han livet igenom var en läsande människa.

Ett minne som morfar gärna återkom till var den skolresa han fick vara med om i slutet av årskurs sex. Då fick eleverna från flera skolor i Gunnarskog åka på lastbilsflak. "Kalle på Tomta i Treske" körde lastbilen till Blåbergskullen och Mårbacka. Selma Lagerlöf blev ju ett turistmål redan under sin livstid och kom ut för att hälsa på skolbarnen. När Selma frågade om barnen kunde sjunga något så fick Hilda Persson beklaga sig över att barnen inte kunde, då de kom från flera olika skolor och därför inte var "samövade". Så morfar fick aldrig sjunga för Selma!

Mycket få gick vidare

Det var mycket få av Hildas elever som gick vidare till realskola och gymnasium. Det var det vanliga för landsbygdsbarn vid denna tid. Det var först på 1950-talet som det blev aktuellt för fler av de som börjat sin skolgång i Gunnarskogs byskolor att gå mot real- eller studentexamen.

Harry Andersson i Byn (1932–2021) berättade att hans mor Marta från Fallet i Stora Gårdsås (1897–1990) hade Hilda som lärarinna i Gårdsås under de första Gunnarskogsåren. Harry berättade själv att han och kamraterna under rasterna på vintern stod uppställda med spark och väntade på att skoldörren skulle öppnas för att fröken skulle ringa in. När dörren öppnades satte man fart mot sjön och gick sedan långsamt tillbaka till skolan.

Hilda Persson i sin bostad i skolhuset i Årbotten, omkring 1930. Foto: Gunnar Ödvall. Arvika kommuns bildarkiv.

Mjölkbilen passerade utanför skolan och detta vållade förstås många intresse. Hilda undrade då om det var kungen som kom. ”Ja, då ä kongen å han har drötninga på flake” sade Ola på Elofstomta.

Det kunde nog bli ensamt för en lärarinna och Hilda var känd som en social person som gärna gick ”i stügne”. Ibland så tröttnade folket lite på henne. Då kunde det låta: ”Det är bäst att vi lägger oss så lärarinna får gå”.

Systrarna Solveig och Monica Newborg från Rönninga i Byn tillhörde de sista årskullarna som undervisades av Hilda Persson.

Monica berättar själv:

”Årbotten var en liten lugn skola. 1948 var det sju barn i småskolan, 1949 nio barn och 20 i ’storskolan’. Jag började 1949. Det var sex barn i första klass, tre i andra klass. Och så satt ofta de små flickorna Margareta och Solveig Dahlén med i egen bänk med ritblock och pennor! De var tysta och nöjda.

Varje morgon sjöng vi ’Den klara sol går åter opp’, troligtvis fler psalmer också. Har inget minne

av att Hilda spelade och sjöng. Ibland kom en gammal dam Lilliehöök och hade sånglektioner. Hon bodde i ett hus som kallades ’Hönshuset’ efter gamla vägen i Ingersbyn. Vet inte hur hon tog sig till Årbotten.

Hilda var väldigt snäll, berömde alla. Jag fick beröm för att jag ritade och skrev fint. Kanske ömmande hon extra för mig och min syster efter att vår mor dog i september 1949.

Regniga morgnar, när alla barnen var våta, fick vi sätta oss runt kaminen i skolsalen och hänga strumporna på tok.

Fina vinterdagar fick vi åka getdöning med de stora barnen ända ner till landsvägen. Det var på middagsrasten. Vi hann inte alltid tillbaka i tid, men fick inga bannor.

Vi satt utomhus och åt våra medhavda smörgåsar eller i det lilla omklädningsrummet. Solveig säger att Hilda kunde bjuda på saft och kakor. Jag minns aldrig ha varit inne i hennes bostad.

Hilda försökte lära oss uttala ”u”, när vi läste Putte i blåbärsskogen. Men då blev det Pötte istället.

Gymnastik hade vi utanför på en gräsäng, som jag tyckte var stor då. Mest var det brännboll.

Det var utedass i en länga. Hilda hade ett eget dass på mitten med små fönster ovanför dörren. På gaveln fanns dass för pojkar och flickor. Där kunde man sitta och prata med varandra genom väggen.

Hilda hade tillgång till en jordkällare, och tvättstuga fanns vid Kvarnen. Hon bodde i två rum och kök. Hon fick bära in ved och vatten och elda i kaminen. En fanns i skolsalen, och en fanns

inne i hennes bostad där det också fanns en kakelugn.

Det sades, att hon gick mycket i stugorna och fick kaffe och mat. Borde annars blivit ensamt på kvällar och helger. Jag vet inte hur hon tillbringade sina lov.

Inför jullovet fick vi spela en pjäs med barn ur både småskolan och storskolan. Minns ännu min enda replik: ’Karamellerna är inte krusade. Varför är karamellerna inte krusade?’

Så långt Monica Newborgs minnen. Syster Solveig minns att Hilda hade ett roligt uttryck. ”Kom mina barn, så går vi uppuppå” brukade hon säga. Solveig minns också att Hilda hade en andedräkt som doftade inlagd gurka.

Tillbaka till hembygden

1950 fyllde Hilda 60 år och avgick med pension. Efter 42 år i Gunnarskog beslutade hon att flytta tillbaka till hembygden, dock inte till födelsesocken Vara utan till seminariestaden Skara som kanske var förknippat med bättre minnen.

Här fick hon en liten lägenhet på Surbrunnsgatan 1. Kontakten med Gunnarskog upprätthölls. Hon kom också på besök flera gånger.

Nyss fyllda 71 år gick Hilda Sofia Persson ur tiden på Lidköpings lasarett den 1 mars 1961. Hon efterlämnade en helsyster, fru Ida Karlsson i Skövde, samt halvsystem Amanda Stenander i Stockholm, och halvbrodern Karl Perssons barn som var bosatta i Göteborg, Alingsås och Vårgårda. Tre syskon hade avlidit i unga år.

I ett brev till systerdottern Ingrid Peterson, bosatt på Holbergsgatan 119 i Bromma, skriver Hilda följande: "Tilden ilar iväg med snälltågsfart, tycker jag och snart kan ju åtminstone min sista timme vara slagen, jag som ju inte är så stark längre och dessutom så pass till åren. Med tanke på detta måste jag börja ordna för mej litet. Min kvarlåtenskap – jag har ju litet

pengar o en del andra saker, som nog kan förvandlas i pengar, såsom en nästan ny el. symaskin, en orgel, ett kylskåp, golvbeklädnad i 2 rum och hall, litet silver och linne, min guldmedalj m.m. – vill jag skall komma i din ägo. Som jag tycker det ej är någon ide att dela upp det på samtliga laga arvingar, vill jag testamentera allt till Dej. I annat fall blir det ju så litet på var o en. Men så måste Du lova mej att ordna med min begravning. Skall lämna din adress till min värdinna samt ditt telefonnummer så blir Du underrättad, om "det" som snart nog kan hända – min hälsa är ju bra vacklande".

Brevet godtogs som testamente och avskrevs i bouppteckningen. Ännu var det en mycket detaljerad bouppteckning, som inte bara värderar guldmedaljen (värd 200 kr) utan också en fåtölj, två stolar, ett syskrin och en sypuff, matsilver, porslin, tavlor och prydnadssaker.

Det värdefullaste i Hildas lägenhet var kylskåpet, som värderades till 300 kr.

Sedan fanns det både kontanter och pengar i Skaraborgs läns sparbank. Tillgångar på 6682:66 och skulder på 3143:51 gav en behållning på 3539:69.

Vid denna tid var också Årbottens skola historia. Centralskolan i Stommen var klar i början av 1950-talet, och byskolornas historia i Gunnarskog var slut. Årbottens skolhus överlämnades 1964 till bygdegårdsföreningen och är fortfarande en lokal samlingspunkt.

Så det var det som blev kvar efter ett livsverk som lärarinna i obemärkthet i en värmländsk by, men ändå bevarad i ljust minne av flera generationer Gunnarskogsbor. Så ändå får man säga, att Hildas insats gav spår för framtiden. Och det är kanske det som är lärarens uppgift.

Recensioner

Väckelsens hus i Värmland

Författare: Carl-Johan Ivarsson och Henrik Olsson

Förlag: Votum
ISBN 978-91-89021-53-2
Pris: 300 kr + frakt

Beställningar och frågor:

ivarsson.carljohan@gmail.com,
070 2253245
henke_olsson@hotmail.com, 070
2446555

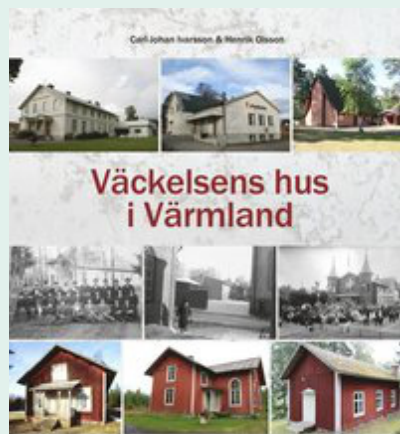
Efter drygt tre års arbete med denna bok kunde den äntligen presenteras i samband med Värmlands bokfestival i slutet av november 2021. Det är en rikt illustrerad bok, med 351 sidor i stort format, 25x29 cm.

Det är ett fantastiskt arbete författarna har lag ned för att söka upp de byggnader (drygt 720 st) som var väckelserörelsernas samlingslokaler i Värmland, vilka idag mest går under namnet missionshus.

Förutom fakta om byggnaderna och dess historia finns nytagna bilder på de som fortfarande finns kvar.

Bland många intressanta kapitel finns ett som beskriver hur väckelserörelserna uppstod och vilka svårigheter de mötte. Här beskrivs de olika frikyrkorna som hade verksamhet i Värmland. I ett annat kapitel "Missionshus i moderna tider – utveckling efter 1945" får vi bland annat ta del av hur centraliseringen gjorde att verksamheten i mindre missionshus i många gånger upphörde helt.

Förteckningen över missionshus är uppdelad per kommun. Kommunerna i landskapet Värmland, alltså även Karlskoga och Degerfors. För varje kommun finns fakta om kommunen, de olika föreningarna, och missionshusen, samt bilder på dessa. Drygt 660 bilder i denna del av boken.

Boken har även en bra förteckning över källor avseende bilder och litteratur.

För en släktforskare ger den ytterligare en dimension till släkthistorien, och fungerar bra som uppslagsverk och historiebok.

Lars-Göran Jansson

Ur andra medlemsblad

Värmlänningar

Diskulogen nr 134 (Föreningen DIS): Dansmästaren Fredric Tabary av *Bengt Eriksson*. Tabary var bl.a. verksam i Karlstad.

Flydda Dagar 2021:3 (Linde Bergslags Släktforskarförening): Brev hem från Amerika av *Margareta Nordahl*. Om författarens farfars mor Karolina Pettersson, född 1852 i Yngshyttan, Färnebo, utvandrad 1868 och återvände några år senare. Breven är skrivna av hennes bror Joseph Pettersson från Chicago 1880-1884.

Släkt & Slekt 2021:4 (Solør Slektshistorielag): Henrik Henrik-

sen Himainen i Risberget av *Bo Hansson*. Behandlar familjerna Tossavainen, Purainen och Himainen i gränstrakterna mellan Värmland och Solør på 1600-talet.

Släkt och Hävd 2021:4 (Genealogiska Föreningen): Upp ur jorden: Karins rätta namn – nya rön om Knut Roos af Hjelmåter och "Kerstin" Kalle av *Magnus Bäckmark*. Om den porträttgravsten som upptäcktes på Bro kyrkogård 2017, omnämnd i VärmlandsAnor 2019:3.

Andra

Norsk Slektshistorisk Tidsskrift XLVI:4 (Norsk Slektshistorisk Fo-

rening): Adelsårbooka och dens norske venner av *Tor Weidling*.

Släkten 2021:4 (Södra Västerbottens Släktforskare): Brasilienemigranter med Västerbottensanknytning av *Gunvor Flodell*

Släktthistoriskt Forum 2021:5 (Sveriges Släktforskarförbund): Tema brev och post med bl.a. tips om brevsamlingar, samt om hur man hittar bovarna i arkiven.

Västanbladet 2021:4 (GöteborgsRegionens Släktforskare): Fler referat från Släktforskardagarna 2021.

Historien om gårdarna mellan Granbäcksbron och Granåbron

Utgiven av Kulturföreningen Brandsbolsgårdar. Tryckt i Karlstad 2021. 472 sidor, inbunden. Pris 300 kr/bok + ev. fraktkostnad.

Boken kan beställas hos Sven-Åke Werme 070-312 95 08 eller Ann-Cathrine Risel 073-071 91 52. Utlämning kan ordnas förutom i Gräsmark, även i Sunne och Karlstad.

Gräsmark är en socken som (ännu) saknar sockenbok. Men det finns ändå ganska mycket skrivet, "Gräsmark" ger 184 träffar i Bibliotek Värmlands katalog. Det finns också flera bygdeböcker som noggrant behandlar bebyggelsen och dess historia i delar av socknen.

Så är det också med denna stora bok, 472 sidor i stort format och hårda pärmar. Det handlar om hemmanen Granbäck, Forsnäs, Brandsbol, Norra Bråne, Linna och Kärr. Varje torp och gård som har existerat eller ännu finns kvar behandlas.

Det finns också specialkapitel om sjukdomar, begravnings seder, utvandring, näringsliv, föreningsliv

och kommunikationer, bland mycket annat. Det finns rikligt med illustrationer, både kartor, svartvita foton och nytagna foton av gårdarna så som de ser ut idag.

Vi kan ta exemplet hemmanet Granbäck. Här finns tio gårdar: Hagen, Hörnet, Där Väst, Nytomta, Östate, Lillstugan, Nygården, Skuldsätra, Ångbacken och Där Nol. Till några av dessa finns husen inte kvar. Helt försvunna gårdar är Tomta, Tappa och Olastuga. Dessutom fanns ett 40-tal gårdar, torp och sätrar på Granbäcks utskog, ca 15–20 km från huvudgården.

Allt detta finns redovisat i text och bild. Det finns förstås också många bilder av personer med anknytning till bygden.

Det finns också plats för anekdoter, som att det i hemmanet Forsnäs finns en "Kungens kurva", till minne av Carl XVI Gustafs dikeskörning som föråkare i Svenska Rallyt 1992. Tyvärr har det också förekommit en del sorgliga händelser, och boken väjer inte heller för detta.

Ett problem med denna typ av böcker kan vara ett alltför stort fokus på nutiden. Det finns en del böcker som redovisar bara de hus som finns kvar och vilka som bor där idag. Så är det inte med denna bok! Här får släktforskaren nya pusselbitar till i vilket hus som förfäderna har bott.

Det känns som att denna bygds historia nu är helt utforskad, genom forskargruppens försorg. En av eldsjälarna är Sven-Åke Werme, som också berättat om arbetet vid Släktforskningens dag i Karlstad i januari 2020. Några kanske var med och lyssnade då. Föredraget finns inspelat och tillgängligt via våra medlemssidor.

För den som har anknytning till Gräsmark och alldeles särskilt till de här hemmanen, så är boken förstås en självklarhet att ha i bokhyllan. Men även andra lokalhistoriska forskare kan läsa, lära och inspireras till egna bokprojekt!

Och kanske kan det bli en sockenbok någon gång också!

Carl-Johan Ivarsson

Morfars farfar, salpetersjudaren och trädgårdsmästaren Lars Månsson Fernström

En kort levnadsteckning utifrån kyrkböckerna
av Sverker Snidare

Byborna i Gällserud sa att det jätte ovanligt bra i Lars Torbjörnssons stuga vintern och våren 1797. Det var inte bara hans hustru, Ingeborg Bengtsson, som vid 46 års ålder väntade barn, sitt sjunde. Två av döttrarna var också havande: Stina, 20 år yngre än sin mor och ogift och lillasyster Caisa, som också hon tillsammans med sin man Jonas bodde hos föräldrarna.

Caisa födde först, men barnet dog efter en månad, den 14 maj¹. Två veckor senare, den 27 maj, födde Stina en "oäkting", som fick heta Lars Månsson eftersom fadern enligt födelseboken var den unge sockenskomakaren Måns Jonsson från Norra Norum². Ingeborg själv nedkom med en son när höskörden var bärgad, den 10 juli. Han döptes till Thure³.

Det var trångt i stugan för Lars och Ingeborg med sju barn, en måg och ett barnbarn. Och knappt med mat under missväxtåren 1798 och 1799. I Karlstad förekom hungerkravaller⁴.

Byn Gällserud i Nyeds socken är högt belägen, som på en hylla vid södra delen av Borssjön. I öster reser sig de mäktiga skogklädda bergen: Vallserudshöjden, Ekhöjden och Korpberget. I nordväst, på näset mellan Borssjön och Molkomssjön, ligger Nyeds kyrka.

I husförhörslängden 1797 har prästen först skrivit Stina som piga, sedan ändrat till dotter och Lars som "dess son"⁵.

När pojken är sju år, på nyåret 1805, gifter sig Stina med masmästardrängen Hindric Larsson från Åskagen i Kroppa socken. De bildar ett eget hushåll⁶. Stina och Hindric får två gemensamma barn, Maria född nio månader efter vigseln och Elias två år senare.

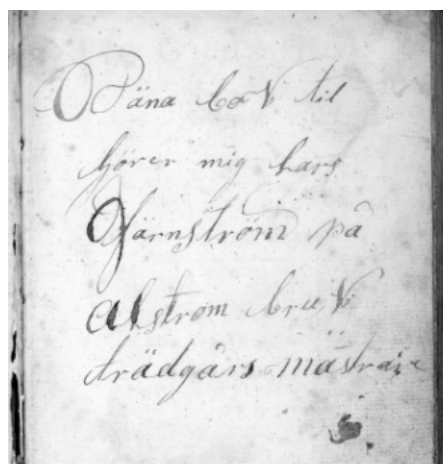
När Stina och Hindric på hösten 1809 flyttar till Närke följer "styvsonen" Lars inte med⁷ utan flyttar tillbaka till mormor. Där skrivs han i husförhörsboken som "oäkta dotterson"⁸. Morfar Lars har dött under sommaren och äldste sonen Bengt är hushållets huvudman. De flesta av Stinas syskon har lämnat föräldrahemmet, kvar förutom Bengt är bara Jan och Thure.

1811 återfinns Lars i prästgården, i kyrkoherde Jonas Fryksteds hushåll, först kallad "gossen", vilket sedan blivit överstruket och ersatt med "dräng"⁹. Varför tog prästen sig an en fjortonårig "oäkting"?

Jonas Frykstedt, själv prästson, är sedan 1806 gift med Catharina Lennartsson från en av Värmlands talrika bruksägarläkter. De har tre barn: Jonas som är född 1808, Britta Maria född i februari 1810 och i november 1811 föds Carl Olof.

Även kyrkoherdens yngre halvsyster Anna Clarström ingår i hushållet. Hon är dotter till den präst som enligt tidens sed övertog både ämbete och änka, när en präst avlidit. Också ett annat barn bor i prästgården, Sophia Ålander¹⁰, född 1799. I den föregående husförhörsboken fanns också Lars Magnus Ålander, född 1793. Vilka var de? I prästens hushåll ingår också gammalpigan Marit Larsson som följt med från Jonas barn-domshem, fem yngre pigor och två drängar.

I maj 1813 härjar rödsoten i Nyeds socken och två av prästparets barn, Britta Maria och Carl Olof dör, liksom flickan Sophia Ålander. Rödsot, eller dysenteri som vi numera säger, var starkt smittsam och yttrade sig i blodiga diarréer.

En bok som ägts av Lars Fernström, nu i artikelförfattarens ägo

I början av 1800-talet råder det brist i landet på salpeter, som behövs för krutstillverkning. Den gamla ordningen, med statligt anställda salpetersjudare upphörde vid sekelskiftet 1799/1800. Dessa hemsökte gårdarna och grävde upp den urinindränkta jorden under lagårdarna som de kokade för att få salpeterkristaller. Bönderna kunde inte neka, Gustav Vasa hade bestämt att jorden under landets ladugårdar var "regale", det vill säga att de tillhörde kronan. Salpetersjudarna var illa omtyckta: de skulle ha mat, de använde gårdens ved vid sjudningen och gjorde ibland pigorna med barn. Och de luktade förskräckligt illa.

I stället bestämdes att hemmansägare från 1805 var skyldiga att betala en salpetergård, en skatt som skulle betalas i natura, dvs med salpeter. Det gick trögt att få i gång den verksamheten och när Sverige 1809 förlorade Finland till Ryssland blev salpeterbristen än värre, eftersom Österbotten i Finland levererat mycket salpeter till riket. Den år 1811 tillsatta salpeterkommissionen rekryterade erfarna salpetersjudare från trakten runt Vasa i Finland för att undervi-

sa svenskar i salpetersjuderiets konst.

Den tillverkning och leverans av salpeter som ålåg Nyeds bergslag var brukspatron Geijer på Lindfors bruk beredd att svara för. De villkor han erbjöd hemmansägarna gjorde dock att dessa ställde sig tvekande till hans förslag. På en sockenstämma den 2 januari 1814 avhandlades en enda fråga: man beslutade att acceptera kyrkoherde Frykstedts förslag att anlägga en salpeterlada på prästgårdens mark¹¹.

Kyrkoherden hade en dräng, som kunde ta det illa sedda arbetet som salpetersjudare: Lars Månsson skulle fylla 17 år i maj 1814 och fick bli lärling till en av de två österbottniska salpetersjudare, som den våren kom till Värmland.

I ett bihang till Riksdagens protokoll 1815 rapporteras utvecklingen av salpeterstillverkningen i landet. I en tabell står att det i Carlstads län finns 30 plantlador anlagda efter Österbottniska metoden, varav 25 är jordfyllda. Dessutom 21 plantlador som är tillkommande eller under arbete. En av de jordfyllda plantladorerna är den på prästgården i Nyeds socken¹²:

När en av drängarna på prästgården 1818 övertar torpet Lerfallet, några kilometer nordväst om prästgården¹³, följer Lars med dit. 1819 rör han på sig igen och blir dräng på Udden, där hans blivande svärföräldrar är torpare¹⁴. Har han redan nu träffat sin blivande fru, Johanna? Hon är sedan 1818 piga i Upperud som ligger nära kyrkan, tre kilometer söder om föräldrahemmet Udden¹⁵. Efter ett år på Udden flyttar Lars tillbaka till prästgården¹⁶.

Varför flyttade Lars mellan gårdarna i trakten? En förklaring kan vara att man där liksom på prästgården byggde salpeterlador som skulle skötas och där den preparerade jorden efter ett eller ett par år skulle sjudas, det vill säga kokas i en stor kopparkittel för att salperten skulle kristallisera. Ett stinkande arbete som krävde de yrkeskunskaper Lars lärt sig av den österbottniske salpetersjuderiverkmästaren.

I

Prosten Frykstedt i Nyeds Socken har på allt sätt sökt uppmuntra sin Församling till Salpetersjudning, samt, då allmogen, villrådig i sitt beslut, ämnade ingå i entreprenad om sin leverance på ganska ofördelaktiga vilkor, åtagit sig densamma till Församlingens förmån, samt redan anlagt på Prestgårdens ägor en plantlada, som med all noggrannhet skötes.

den nya husförhörboken för Nyed, för åren 1821 till 1825, när Jonas Frykstedt med familj flyttat till Sunne och Magnus Lagerlöf är ny präst i Nyed, är Lars Månsson införd efter allt annat tjänstefolk, närmast före rotehjonen och inte som dräng, utan som "salpetersjudare"¹⁷.

Året därpå, den 29 november 1822, lämnar Lars Nyed och beger sig österut till Lundsberg i Lungsunds socken. I utflyttningsboken är han för första gången kallad Fernström¹⁸. Varifrån han fick sitt nya namn vet man inte – kanske har han varit på besök i Fernsviken vid Östra Örten, mindre än en mil norr om Nyeds kyrka. I Lungsunds husförhörbok är han först antecknad som drängen Lars Månsson, det är överstruket och ersatt med salpetersjudare Fernström¹⁹.

Den 31 oktober 1824 gifter sig "salpetersjuderidrängen" Lars Fernström och pigan Johanna Olsdotter från Udden. De bosätter sig i Bjurbäcken i Lungsunds socken²⁰. Vigseln har skett i brudens hemkyrka i Nyed²¹. Nio månader efter bröllopet, den 5 augusti 1825, föds en pojke, som dagen därpå döps till Karl Olof²². Det var angeläget att döpa barnen fort, eftersom spädbarnsdödligheten var hög och dopet säkrade barnets hemvist hos Gud om det förfärliga skulle ske.

Familjen bor några år på Bjurbäckens bruk, som anlagts redan i början av 1600-talet²³. Lars står nu som "salpetersjuderiverkmästare", en titel som betyder att han är utnämnd av länets salpetersjuderistyresman, major Blomcreutz²⁴.

Den 10 oktober 1830 antecknade prästen i utflyttningslängden att salpetersjudare Lars Fernström med hustru och barn flyttar till Stömne i Stavnäs socken²⁵, som ligger vid Glafs fjorden söder om Arvika. I Stavnäs inflyttningslängd står som inflyttade Lars Fernström och "dess son Carl Olof"²⁶. Johanna nämns inte. Antagligen hade Lars tagit med sig sin femåriga son och gått till prästen för att anmäla flytten, utan sin hustru. Kanske mårde hon illa den dagen, hon var havande och födde ännu en son, Lars Magnus, den 14 juni 1831²⁷.

Familjen blir inte långvariga på Stömne säteri, redan efter ett år beger de sig ett par mil söderut, till bruket Kolsäter vid Lillälven i Gillberga socken²⁸. Den 7 mars 1834 föds en tredje pojke, Jan Gustaf (Gösta) i Norra Kohlsäter²⁹. Under fardagarna i oktober samma år flyttar de åter österut, nu till Gunnerud i Alsters socken³⁰. Salpetersjudningen i Värmland har praktiskt taget upphört och han blir nu trädgårdsdräng på herrgården där han efterträder Carl Olof Sillerström, som med sin familj flyttar till Nyed³¹.

Gunneruds bruk låg vid Alsterälven, mellan sjön Alsterns sydände och Alsters herrgård. Bägge herrgårdarna, Gunnerud och Alster, har anknytning till Gustaf Fröding. Han var född på Alster men vistades som barn mycket på Gunnerud enligt Wikipedia. Bägge herrgårdarna ägdes under en tid av Jan Fröding, Gustaf Frödings farfar.

I nästa husförhörshörbok antecknar prästen i kolumnen för Levnadsomständigheter: "Tjenstgörande Salpetersjudariverkmästare, i rul-

lorna under namn Lars Månsson³². Efter två år i Gunnerud flyttar familjen igen 1836, denna gång inom Alsters socken till Alstrums bruk, beläget vid ett vattenfall i Alstersälven, mellan sjöarna Gapern och Alstern och nära Alsters kyrka. Också nu är han trädgårdsdräng³³.

Den 2 september 1838 dör "trädgårdsdrängen Fernströms barn", den sjuårige Lars Magnus av feber³⁴. Efter det flyttar familjen igen, nu till Ulfsbyn, tre kilometer söder om Alstrums bruk, vid sjön Alsterns norra ände. Framför Lars namn står ett "B", som jag tolkar som bonde. Har han arrenderat en gård i Ulfsbyn? I kolumnen för levnadsomständigheter står det "Salpetersjudare i Wermland med namn Lars Månsson"³⁵.

I nästa husförhörslängd (1841 – 1845) står det också B framför Lars namn, och "1/300". Sonen Carl har som femtonåring "admitterats" till nattvarden 1840 och 1842 flyttat till Murtorp. Jag hittar honom inte i Murtorp, däremot på Mosserudstorp³⁶. Därifrån flyttar han år 1843 till Älvsbacka, där han först blir trädgårdsdräng på Östansås bruk och senare skogvaktare. Men det är en annan historia, som jag berättat i min släktbok "Snidares Rötter".

Lars Fernström dog den 30 december 1848, 51 år gammal, av "Wattnsot" (ödem), som är en svullnad i kroppen, ett symptom på hjärtproblem. Han begravdes den 14 januari 1849³⁷.

I bouppteckningen efter trädgårdsmästaren Lars Fernström³⁸ finns en "Sterbhusfastighet", med 1498/28000-dels mantal och värderad till 28 Riksdaler³⁹. Antagligen en tomt med en stuga, kanske med en liten åkerlapp till, eftersom det i bouppteckningen också antecknats "Höstutsädet 3 kap rog". Han har också 2 får. Intressant att notera är att han efterlämnar "2 glas-diamanter, hammare och tång och flera instrument till glashantverket". Att han kallas trädgårdsmästare i bouppteckningen borde innebära att han fortfarande arbetade med trädgården på Alstrums bruk.

I bouppteckningen finns fyra böcker antecknade, en bibel, en postilla och två diverse böcker. En bok har jag ärvt, Tio Guds bud med förklaringar. I den har han skrivit: Denna bok tillhör mig Lars Fernström, Trädgårdsmästare, Alstrums bruk.

Tre månader före sin död har han skrivit en revers till sonen Carl, som motsvarar nära hälften av bo-

ets tillgångar. Var det ett sätt att styra vem som skulle ärva?

Efter faderns död flyttade den yngre sonen Jan Gustaf till Fösked i Nyed, femton år gammal. Lars hustru skrivs som "Inhysses enkan" Johanna Olsdotter i Ulfsbyn, men det står också antecknat "Bor i Bjurby i Hoije 52. Älvsbacka 55"⁴⁰. Hon är skriven i Älvsbacka från 1858, men bodde i verkligheten där sedan 1855, då sonen Carl gifte sig med pigan Caisa Henriksdotter och utnämndes till skogvaktare. De bosatte sig i skogvaktarbostaden Karlberg vid Gräsmangen⁴¹.

Salpetergården, dvs hemmansägares skyldighet att leverera salpeter till kronan, upphörde år 1830. Salpeter till kruttillverkning behövdes dock fortfarande och det pris staten betalade för salpeter, 7 riksdaler och 24 skilling banco per lispund (8,5 kg), gjorde att man på många håll fortsatte att tillverka salpeter. Tillverkningen i landet nådde i själva verket ett maximum år 1835, varefter den successivt sjönk för att upphöra först på 1890-talet. I Värmland skedde nedgången tidigt, redan under 1830-talet⁴². Skogen behövdes bättre till kolning, eftersom träkolet var nödvändigt i de värmländska järnbruken.

1. Nyed F:3, bild 14
2. Nyed C:5, sid 347 och Nyed AI/4, sid 43
3. Nyed C:5, sid 347
4. Herman Lindqvist, När Sverige...
5. Nyed AI:4 1795-1799, sid 91
6. Nyed EI/2 sid 225
7. Nyed AI/6 sid 119
8. Nyed AI/6 sid 117
9. Nyed AI/7 sid 277
10. Nyed F/3 sid 67
11. Nyed (S) KKII:3 1808-1823 Bild 97
12. Bihang till samteliga Riks-ståndens protocoll...Stockholm 1815 sid 310
13. Nyed AI/8 sid 305
14. Nyed AI/8 sid 313
15. ibid
16. Nyed AI/8 sid 305
17. Nyed AI/9 sid 245-247
18. Nyed B2 sid 9, Lungsund B2 sid 73
19. Lungsund AI/12 sid 123
20. ibid
21. Nyed EI:2 sid 293
22. Lungsund C:4 sid 289
23. Furuskog, De Värmländska Järnbruken, Filipstad 1924, sid 143

24. Bihang till samteliga Riks-ståndens protocoll...Stockholm 1815 sid 309
25. Lungsund B:2, sid 107
26. Stavnäs B:1, sid 83
27. Stavnäs C:7, sid 510
28. Gillberga BI:3, bild 25
29. Gillberga CI:6, bild 40
30. Gillergera BI:3, bild 42, Alster BI:1 sid 61
31. Alster AI/20, sid 87
32. Alster AI/21, sid 103
33. Alster AI/21, sid 4
34. Alster FI:1, sid 79
35. Alster AI/21, sid 250
36. Alster AI/22, sid 216 och sid 152
37. Alster FI:1, sid 132
38. Väse häradsrätt FII/31, bild 197-199
39. Motsvarar idag ca 4 månadslöner för en arbetare. Se Edvinsson, Rodney, och Söderberg, Johan, 2011,
40. A Consumer Price Index for Sweden 1290-2008, Review of Income and Wealth, vol. 57 (2), sid. 270-292.
41. Alster AI/24, sid 227
42. Älvsbacka AI/13, sid 22 Ekstrand, Salpeterindustrien i Sverige, ur Kemisk Tidskrift 1893

Värmlandsjubileet – ett bildreportage 20 år senare

av Carl-Johan Ivarsson

Trogna läsare av VärmlandsAnor vet att jag är inne på min andra period som redaktör. Den första varade från 2001 till 2006. När jag började, hade jag hunnit med ett år i styrelsen. Jag var nyss fyllda 25 år och var i stort sett klar med min utbildning.

På något sätt, går det att säga att släktforskningen bestämt inriktningen av mitt liv. Genom den har jag fått möta många människor som jag inte annars skulle fått lära känna och den återspeglar sig delvis i mitt yrkesval som lärare i historia. Det har också givit mig fantastiska upplevelser.

En av dessa upplevelser var Värmlandsjubileet 2002. Det var ett uppmärksammande av att femtio år förflutit sedan alla Värmlands socknar gick samman för att till svenskarna i Amerika ge ett föremål som på något sätt var typiskt för bygden, och en gemensam gåva. Den gemensamma gåvan var en replik av Karlstads domkyrkas brudkrona.

Den första som bar denna brudkrona var Marie Olson med rötter i Gunnarskog, när hon vigdes med finlandsättade Arthur Ylinen.

Under två dagar i slutet av april 2002 skulle Värmland lyftas fram i Minnesota. Det skulle ske genom en utställning, både av de olika föremålen från 1952 och av en mängd andra saker från Värmland. Pilgrimstapeten från Ransby var ett av dessa utställningsobjekt. En modell av Vikingaskeppet Glad ett annat.

Värmlandsjubileet ägde rum på American Swedish Institute i Minneapolis, där gåvan nu förvaras. Från svensk sida medverkade Emigrantregistret i Karlstad, med sin föreståndare Erik Gustavson och styrelseordföranden, landshövding Ingemar Eliasson i spetsen.

Dessutom deltog en stor delegation värlänningar. Bland dessa fanns förutom landshövdingen också nästan hela ensemblen från Värmlänningarna i Ransäter och stora delar av Gundega-baletten.

Hela Emigrantregistrets personal medverkade, men även andra var involverade som Alf Brorson och Peter Olausson. Men också journalister som Birgitta Rosén från Radio Värmland och Camilla Gustafsson från SVT. Och så då jag. Att jag kom med var Peters förtjänst. Under en gemensam hemfärd från universitetet en eftermiddag hösten 2001 kläckte vi tanken på att man kunde göra en släktforskningsaktivitet.

Vid den här tiden hade släktforskare börjat att använda webben, men bara som en publicerings- och kommunikationskanal. Själva forskningen gjordes i regel i en forskarsal, som t.ex. på Arkivcentrum i Karlstad. Detta gjorde att man behövde ha mikrofoner till hands för att kunna använda källmaterialet.

Vi hade gjort några försök i föreningen med "fjärrforskning", att forskare skulle kunna sitta på en plats, skicka frågor via e-post till andra som hade tillgång till mikrofoner. Det var ju som att skicka in frågor till VärmlandsAnors frågespalt, även om man nu kunde få svar inom en halvtimme och inte efter tre månader. En betydande tidsvinst! Funkar det från Stockholm till Karlstad, så borde det funka från Minneapolis till Karlstad tänkte vi.

Erik Gustavson tyckte idén var god och så blev det att jag kom med. Jag skulle samordna från Minneapolis.

Så några medlemmar fick sitta i Arkivcentrums forskarsal från klockan 15 till 22 under två vardagskvällar för att forska. Sju timmars tidsskillnad var ju ett hinder som måste övervinnas. Men det fungerade bra.

Jag ordnade boende hos min pappas kusin Virginia och hennes make Gene Jenniges. Jag försökte också hinna med att hälsa på några av de släktingar som jag mött vid mina första besök i Minnesota 1997 och 2000.

Det mesta fungerade bra, men American Swedish Institute hade inte vågat marknadsföra släktforskningsaktiviteten så mycket. Vi hade alltså kunnat besvara fler frågor.

Själva jubileumsdagarna, 27–28 april 2002, var förstås intensiva, men det oberäkneliga vårvädret i Minnesota spelade oss alla ett spratt. Efter högsommarvärme när vi kom dit ungefär en vecka förut så vände vindarna och kalluften från Kanada fick fritt spelrum med snöstorm. Det gjorde att alla utomhusaktiviteter fick ställas in. Balettfläckorna fick dansa inomhus och de marknadsstånd som byggts upp på gräsmattan kunde inte användas.

Jag svarade på släktforskningsfrågor och fick några svårare med mig hem. Tyvärr blev nog inte dessa besvarade alls. Men jag fick också förmedla kontakter, som jag vet gav framtida resultat.

Det blev trångt men stämningen var god och Värmlandsjubileet fick god uppmärksamhet både i Värmland och Minnesota. Ingemar Eliasson fick träffa sin amerikanska kollega, guvernör Jesse Ventura.

Själva Värmlandsgåvan fick något senare komma på besök "hem" till Värmland igen. Så nu har jag sett

Kilas trasmatta både i Minnesota och i Värmland!

Nu har 20 år förflutit och 2002 känns som mycket länge sedan. Många av de som jag träffade finns inte längre i livet. Men andra har tagit över. American Swedish Institute lever vidare och är fortfarande en av Svenskamerikas viktigaste institutioner. Tyvärr finns inte Emigrantregistret, eller som det senare hette: Sverige-Amerika Centret, kvar.

Utbytet mellan Sverige och USA har minskat i pandemins kölvatten och tidsfaktorn gör att de historiska banden tunnas ut – men det borde finnas förutsättningar för att hålla i gång utbytet mellan Värmland och Minnesota. Alla som sett "Allt för Sverige" vet att de personliga banden kan vara mycket starka. Alla oss som försöker upprätthålla kontakter mellan det gamla landet och det nya vet att kärleken till Sverige är mycket stor hos många i USA.

Värmlandsjubileet fick bli en kraftsamling och är ett fint minne av oss alla som var med. Formen med "fjärrforskning" har självfallet spelat ut sin roll, men släktforskning kommer även i framtiden att vara ett viktigt sätt att knyta samman svenskar på var sin sida om Atlanten.

Eftersom jag ännu inte börjat digitalfotografera och bara tog diabilder under veckan i Minneapolis så blev mitt resereportage i nr 2002:2 alldeles utan bilder. Dessutom kunde vi då inte trycka i färg. Men nu kommer de här istället!

Jag sammanförde några Minnesotabor som inte kände varandra men som hade mig som gemensam nämnare i American Swedish Institutes svenska kaffestuga. Leonard och Noreen Benson från Northfield, deras dotter Martha Hendrickson från Red Wing och Robert K Nelson från Buffalo.

Det blev tillfälle att träffa släkten, som Kerry Jenniges (1974-2009). Kerry var dotter till min tremänning Steven och gick sorgligt nog ur tiden endast 34 år gammal i cancer.

Marie Ylinen (1925-2014) var den som var den första att bära den värmländska brudkronan 1952. Hennes far Ragnar Olson var från Tobol i Gunnarskog.

Peter Olausson i samtal med John Winblad von Walter, svenskättad forskare i Minnesota.

I soffan sitter min fars kusin Virginia Jenniges (1918-2010) och farmors kusin Morris Anderson (1912-2003). Dessa båda kom att få en viktig roll för mitt eget intresse för den amerikanska släkten.

Kenneth Olson till vänster var en flitig släktforskare och gästade Värmland varje sommar i början av 2000-talet. Jag hade träffat honom förut, här i samtal med Phyllis Pladsen och Dee Kleinow, också dessa mycket aktiva i släktforskarkretsar.

Framträdanden fick flytta in-omhus, här sjunger en del av Värmlänningarnas ensemble. Närmast "Anna", Elin Östlund.

Min mammas tremänning Joan Molenaar med make John från Rockford, Illinois och dotterdotter Laura Porter från Minneapolis.

Familjen Hendrickson från Red Wing: Pete, Britta och Martha med skrivaren. Då var Britta 14 år, många år senare (2016) kom hon att ha sitt eget bröllop på just American Swedish Institute.

I mitten en av Värmlandsjubileets äldsta besökare: Ragnhild Preston (1905-2004) från Fall Creek, Wisconsin, då nyss fyllda 97 år. Ragnhilds båda farföräldrar utvandrade från Kila och Bro 1868. Till Värmlandsjubileet kom hon med sin dotter och måg Pat och Bill Henke och där fick de träffa Roger Halmstad från Emigrantregistret, som var uppvuxen i Chippewa Falls, Wisconsin.

Dotter och mor: Hollis (1955-2012) och Marie Ylinen.

Min fyrmänning Beth Lofquist från Cherry Valley, Illinois, hade nyligen förlovat sig med skåningen Pär Ljungström från Höör. De gifte sig i augusti 2002 i Bosjöklosters kyrka och har senare bott både i Skåne och Minnesota.

Christina Molithæa

av Björn Magnusson

I somras fann jag en anfader som heter Jacob Jeansson född 1701 i Söpple, Gillberga. Hans far var Dragon och hette Jean och hans mor hette Christina Molithæa. På sensommaren började jag forska om denna Christina och fann Hedvig Molithæa och hennes föräldrar Anders Molithæus och Anna Bratt. Hedvig har samma efternamn som Christina och kunde vara syskon. Mycket är skrivit om dessa släkten och även Levinspåret. Mycket att läsa och många timmar på riksarkivets bibliotek här i Göteborg.

En dag så gjorde jag en fri sökning på internet efter Anders Molithæus med olika stavningar och då hittade jag Glava Hembydsgård (bilden ovan) där det stod "Mangårdsbyggnaden uppfördes troligen under 1600-talets senare del för jägmästare Andreas Moliteus och hans hustru Anna Bratt."

Så jag tog kontakt med Glava hembydsgårdsförening och fick hjälp av Birgitta Juås med hembydsgårdens historia om Anders Molithæus och släktforskaren Tage Reimegård skrift "*Husförhörlängd*" i Glava 1696-1720. I Tages skrift stod Christina ("Stina") som dotter till Anders (Andreas) och Anna samt att Christina var gift med Jacob Fagelin med hänvisning till domböckerna i Gillbergs häradsrätt. Med hjälp av "Domboksregister Gillberg och Näs" så fick jag några veckors intressant läsning. Domböckerna 1691-1699 är inte lätta att förstå men namnen gick att hitta med visst innehåll.

I Gillbergs häradsrätt 7-10 september 1691 (Sid 42) står det: "Andreas Molithæu dotter Stina Andersdotter" som borde vara "Anders Molithæus dotter Stina Andersdotter". Anders Molithæus dog 1691. Anders skrivs ibland som Andreas i domböckerna. Senare står det Christina Molithæa i domböckerna 1692 och 1693 i samma ärende som 1691. 11 Februari 1699 (blad 34) står: Jacob Faggerlin och Christina Molithæa

Glava hembydsgård. Foto: Kjell Noreståhl

men inte tydligt vad deras relation var. Riksarkivet föreslog att jag skulle lägga in ett uppdrag till dem om vad som står och hur det kan tolkas så det gjorde jag.

I mantalslängden för Prästbol, Glava fann jag Stina som dotter till Anna Bratt 1694-1695 samt Jacob Fagelin med hustru 1696. Jacob Fagelin med hustru finns i mantalslängden på Söpple, Gillberga 1697. 1698-1704 står Fagelins Enka som mantalskriven på Söpple. Namnet Fagelin står stavat på lite olika sätt i mantalslängden.

I dödsboken för Gillberga så står Stina Molitheia från Söpple död 1706. Här står det att hon var 42 år när hon dog vilket inte verkar stämma om inte Anders och Anna fick godkännande att gifta sig eller trolovade sig som tonåringar. Både Anders och Anna flyttar in 1671 på Prästbol, Glava enligt mantalslängden där de troligen har en dotter enligt mantalskrivningen som skulle kunna vara Christina.

1679 köpte Anders Molithæus Söpple i Gillberga. När Anders Molithæus dog så fanns ägande kvar av Prästbol, Söpple och Byn

enligt Gillbergs häradsrätt 1702 då delar av "sal. Johan Molitheus egendomar i Prästbol, Söpple och Byn" tas upp. Johan Molitheus (Johannes Matthiae Molithæus), kyrkoherde i Stavnäs, är Anders Molithæus far. Detta ger att Christina bor på släktens gård.

Med hjälp av Gunnar Jonsson så fick jag ett första försök till oberoende tolkning av texten i Domboken 1699:

"Insinuerade Bruksskrifwaren Sr Magnus Bredin sin ? emot Sahl. Jägemestarens Jacob Faggelins Effterlåtna Enkia, Ehrebohne och Dygdesamma Matronan hustru Christina Molitheia, hwar uti han förmåler effter en bifogad Räkning henne wara til honom skyldig 57 Daler silvermynt ..."

En annan fråga var varför inte Dragonen Jean är skriven på Söpple. Jean och Christina gifte sig troligen 1700 och Christina han precis bli gravid när Jean blev utskickad i kriget i och med att Stora nordiska kriget bröt ut och fick troligen möta upp Karl XII i Riga i maj 1701. Jag har inte hittat något mer om honom. Förmodligen dog han i kriget som så många andra.

Forts på nästa sida

Nio bortrymda värmländska gardister våren 1791

av Pelle Räf

På jakt efter något helt annat, rå-kade jag i höstas träffa på nedanstående efterlysningar i Sveriges första dagstidning Dagligt Allehanda 10/5 1791. De återges ordagrant och bokstavstroget men "med luft emellan" på lämpliga ställen:

"Som anmält blifwit, at Soldaterna af Kongl. Maj:ts Andra Gardie och Capitain Ehrenmarks Compagnie, N:o 6 Olof Magnus Werther, N:o 18 Anders Perßon Lång, N:o 44 Anders Håkanßon Ört, N:o 45 Per Anders Kotha, N:o 52 Anders Anderßon Storm, N:o 51 Corporalen Jonas Berg, N:o 37 Pehr Fätt, N:o 38 Joseph Hindrikßon Bog, N:o 40 Daniel Skarhl från Regementet olofligen afwikit och sig undanhålla:

Altså warda deße förrymde Soldater uppå wederbörande begäran, härigenom allmänneligen efttryste, med åtwarning och antydan til en och hwar, som om dem någon underrättelse redan har eller framdeles få kan, at sådant til undwikande af laga answar, hos Öfwer-Ståthållare-Ämbetet genast tilkänna gifwa:

warandes Olof Magnus Werther, född i Philipstads Socken, 21 år gammal, 12 qwarter lång, undersät-sig til växten med ljust kort hår, klädd uti swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst med ärmor och Tennknappar uti, blå byxor, hwita Ullstrumpor med Skor, och swart Hatt på Hufwudet;

Anders Pehrßon Lång, född i Ny Socken, 27 år gammal, 11 qwarter två och en half tum lång, undersät-sig til växten, med ljust hår, klädd i swart Dalkarls-tröja, grå Wäst

med ärmor och Tennknappar uti, blå Byxor, hwita Ullstrumpor, Skor och swart Hatt på Hufwudet;

Anders Håkanßon Ört, äfwen född uti förberörde Socken, 28 år gammal, 12 qwarter två och en half tum lång, klädd i swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst med ärmor och Tennknappar uti, ljusblå Byxor, hwita Ullstrumpor och Skor samt swart Hatt på hufwudet;

Pehr Anders Kotha, född i Gåsborns Capell, 30 år gammal, 11 qwarter tre och en half tum lång, undersät-sig til växten med mörkt hår, klädd uti grå Wallmars-Räck, blå Wäst med Måßings-knappar, gula Skin-byxor, hwita Ullstrumpor, Skor och swart Hatt på hufwudet;

Anders Anderßon Storm, född uti Pehrsberget och Philipstads Socken, 11 qwarter 3 tum lång, 23 år gammal, med swarta[!] hår, klädd wid afwikandet uti swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst med ärmor och Tennknappar uti, blå Byxor, hwita Ullstrumpor, Skor och swart Hatt på hufwudet;

Jonas Berg, född i West[!]härad's Socken och Wermeland, 26 år gammal, 12 qwarter lång;

Pehr Fätt, född i Gunnarskogs Socken i Wermeland, 23 år gammal, 11 qwarter lång, klädd uti swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst med ärmor och Tennknappar uti, blå Byxor, hwita Ullstrumpor, Skor och swart Hatt på hufwudet;

Joseph Hindrikßon Bog, äfwen född i Gunnarskogs Socken [i Bogen?], 23 år gammal, 11 qwarter

lång, klädd i swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst, Ullstrumpor, Skor och swart Hatt [i handen?];

samt Daniel Skarhl, född i Eds Socken och Wermeland, 21 år gammal, 11 qwarter lång med ljust hår, klädd i swart Dalkarls-Tröja, grå Wäst med ärmor och Tennknappar uti, blå Byxor, hwita Ullstrumpor, Skor samt Hatt på hufwudet.

Stockholm den 6 Maji 1791."

Alla gardister är som synes för-sedda med soldatnamn, som vis-serligen här och var kan antas vara något felstavade. Dessutom får vi ju veta deras ungefärliga ålder, när de tog "förlängd bond-permis" 1791. Trots detta har jag inte med säkerhet lyckats identifiera någon av dem med hjälp av Arkiv Digital's flödande möjligheter såsom registersökning och sök-ning i kyrkoarkivalier och boupp-teckningsregister. Men jag tar för givet, att "De Nios Gäng" måste vara frestande att bita i för släkt-forskare specialiserade på Filipstad och Färnebo, Norra och Södra Ny, Gåsborn, Väse, Gunnarskog och grumsiga Ed? Kanske kan även inbitna och "rotade" soldatforskare hjälpa dem?

Synd att gardisternas klädsel förefaller alltför slentrianmässigt skildrad för att intressera dräkt-forskare. Smet de måhända iväg med delar av uniformen?

Forts från föregående sida

Och så kom svaret från Värmlandsarkivet: "Vi tyder texten som att Christina Molithea är änka efter Jacob Fagelin."

I och med detta så tror jag med stor säkerhet funnit att Christina Molithea som bor och dör i Söpple

är Anders Molithaeus och Anna Bratts dotter.

Jag vill tacka Birgitta Juås och Gunnar Jonsson för deras kunskap och hjälp.

Skriv gärna till mig om ni har några mer uppgifter eller kommenta-

rer. Jag vill gärna veta mer om dessa släkter samt om någon har mer information om Jacob Fagelin och Dragonen Jean.

E-post: bjorn@wynja.se

Verksamhetsåret

Föreningens trettioåttonde verksamhetsår omfattar tiden 2021-01-01 till 2021-12-31.

Medlemmar

Antal medlemmar 2020-12-31	1469
Nya medlemmar 2021	102
Utträden, avlidna, ej betalt avgift	138
Antal medlemmar 2021-12-31	1433
(Varav familjemedlemmar)	79

Medlemsavgiften

För 2021 var medlemsavgiften 170 kr för ordinarie medlem samt 60 kr för familjemedlem.

Hedersmedlemmar

Anders Höglund, Kristinehamn
Jens-Åke Nilsson, Karlstad
Hans Olsson, Forshaga
Lars Gunnar Sander, Forshaga.

Styrelse

Ordförande: Lars-Göran Jansson, Karlstad.

Vice ordförande, ansvarig yttre evenemang: Britt-Marie Johansson, Forshaga

Kassör, moderator sociala medier: Elisabeth Björkman, Grava

Sekreterare, redaktör VärmlandsRötter: Gunnar Jonsson, Säffle

Ansvarig inre evenemang: Sonja Skagerud Östlund, Skoghall
Ansvarig sockenombud och lokalgrupper: Berith Hemmingberg, Munkfors

Ledamot: Eva Lejrin, Karlstad

Ledamot: Lars Wahlmark, Kristinehamn

Ledamot: Monica Becker, Hammarö

Ledamot: Tomas Andersson, Forshaga

Övriga funktionärer

Revisorer: Lennart Sennmark, Karlstad, Annica Nyhlén, Arvika

Revisorssuppleant: Roland Hammar, Deje

Valberedning: Peter Borg, Molkom (sk), Lennart Andersson, Forshaga, Ragnar Johansson, Forshaga

Redaktör VärmlandsAnor: Carl-Johan Ivarsson, Söderköping

Årsmötet den 13 februari 2021

På grund av rådande omständigheter skedde årsmötet digitalt via Zoom. Avgående styrelseledamöter var Elisabeth Björkman, Gunnar Jonsson, Britt-Marie Johansson, Eva Lejrin samt Sonja Skagerud Östlund. Ulf Fritzon avgick under pågående mandatperiod. Omval av Elisabeth Björkman, Gunnar Jonsson, Britt-Marie Johansson, Eva Lejrin samt Sonja Skagerud Östlund. Fyllnadsval på ett år av Tomas Andersson. Till ordförande för föreningen omvaldes Lars-Göran Jansson. Omval av revisor Lennart Sennmark samt Annica Nyhlén, omval av revisorssuppleant Roland Hammar. Omval av redaktör för VärmlandsAnor Carl-Johan Ivarsson, omval av redaktör för VärmlandsRötter Gunnar Jonsson, omval av moderator för sociala medier Elisabeth Björkman. Till valberedning omvaldes Peter Borg (sk), Ragnar Johansson och Lennart Andersson. Vid styrelsemötet samma dag konstituerade sig styrelsen enligt ovan.

Styrelsens arbete

Våra styrelsemöten har fram till oktober genomförts i digital form via Zoom och i den omfattning som är normalt för vår verksamhet. Det positiva har varit att vi blivit bättre och bättre på att hantera tekniken och årets näst sista styrelsemöte genomfördes som ett så kallat hybridmöte där några var på plats i Folkuniversitetets lokaler, medan övriga deltog på distans. Vi tror att det nya normala blir just hybridmöten.

- Under året har planenligt hållits 6 protokollförda ordinarie styrelsemöten samt ett konstitueran-

de styrelsemöte. Det utlokaliserade styrelsemötet i maj hölls i år i Forshaga.

- Utöver dessa styrelsemöten har 4 arbetsmöten hållits.

- Ett planeringsmöte hölls som planerat i november, och där planerades för ett mera normalt 2022.

- Alla möten hölls, pga rådande pandemi, både som vanligt, via Zoom eller en hybrid dem emellan.

- Riksstämman 2021 i Sveriges Släktforskarförbund hölls den 4 september och precis som föregående år var även denna digital. Föreningen representerades av Britt-Marie Johansson, Monika Becker och Lars-Göran Jansson.

- Genom "Saxat från styrelsen" har vi låtit våra medlemmar ta del av vårt arbete under året, något som verkar uppskattas.

DNA-cirklar

Under året har vi haft en DNA-cirkel i gång med 3 deltagare, som under hösten utökades till 4 st. Vi fortsatte att träffas i en stor lokal på Folkuniversitetet, där vi kunde hålla avstånd till varandra.

Programverksamheten

Hela vår programverksamhet påverkades starkt av Covid-19 pandemin även för året 2021 och många av våra evenemang fick ställas in eller ställas om till digitala möten.

Inre evenemang Inga fysiska föreläsningar, som vanligtvis hållits på Arkivcentrum i Karlstad, har hållits under året. I stället har flera föreläsningar hållits digitalt via Zoom. De inre evenemangen som hållits digitalt via Zoom har varit:

- *Från fattigtider till utvandring* som visades av Carl Håkansson
- Föreläsningen *Ekshärad i sagor och sägner* som hölls av

Carl-Johan Ivarsson digitaliserar Värmländska vigselböcker på landsarkivet i Uppsala i juni, för arbetet med Värmlands Kyrkboksregister.

Släktforskarlagarna 2021 som i år anordnades av GöteborgsRegionens Släktforskare hölls helt digitalt under 2 dagar i september. Värmlands Släktforskarförening deltog med en digital monter som var bemannad och därmed kunde besökarna få kontakt med oss. I den digitala montererna erbjöd vi förutom samtal även filmer som beskrev vår verksamhet samt utbudet av våra publikationer.

Samuel Nilsson från föreningen Skildra

- *Släktforskarprogrammet Disgen 2021* visades av Jan Wallin från DIS-Bergslagen

- Föreläsningarna *Vad finns i Arkiven, Forska i städer och Läsa husförhörböcker och andra kyrkböcker* som hölls av Britt-Marie Johansson, Värmlands Släktforskarförening

Yttre evenemang Under årets första del arrangerades inga evenemang och därmed fick Släktforskningens dag som brukar anordnas i januari helt ställas in. Under sommaren förbättrades situationen och Värmlands släktforskarförening deltog vid fyra evenemang under andra halvåret.

- Vid Bjurtjärnsdagarna på Bjurtjärns Hembygdsgård deltog föreningen med bokbord och ett stort antal besökare visade stort intresse för föreningen och många tips och råd delades med besökarna.

- Föreningens samarbete med Föreningen Skildra medförde att vi deltog med föreläsningar och bokbord vid Föreningen Skildras sammankomst på Nygård i Ekshärad.

- Vår förening i samarbete med Karlstad Kom-

mun anordnade en höstlovsaktivitet på Arkivcentrum för skolungdomar mellan 12 – 18 år. Aktiviteten annonserades på kommunens hemsida. En besökare tog del av en introduktion av släktforskning, visning av Arkivcentrums arkiv och fick forskarhjälp av föreningens representanter.

- Föreningen deltog även vid Arkivens Dag på Arkivcentrum där vi erbjöd vårt bokbord och forskarhjälp. Ett stort antal besökare besökte evenemanget och tillsammans med besökarna hade vi många intressanta samtal.

Både föreningens funktionärer och besökare uttryckte stor glädje över att återigen kunna arrangera och delta vid evenemangen.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de fysiska sammankomsterna är viktiga för föreningens marknadsföring och medlemmarnas möjlighet att få kontakt med föreningen. De digitala mötena har medfört att många medlemmar som normalt inte kan delta nu har fått möjligheten att delta trots långa avstånd. Många medlemmar har framfört sitt tack och önskat en fortsättning av digitala Zoomföreläsningar. Det finns dock flera som inte kunnat delta på grund av att de hållits digitalt på distans.

Kyrkboksregistrering VKBR - Kyrkboksregistreringen har under året fortsatt. Vid Släktforskarlagarna i Växjö 2018 släpptes version 4 med totalt 1.417.852 poster med födda, vigda och döda i 91 socknar. Arbetet fortsätter inför en

Arkivens dag i november. Elisabeth Björkman är redo för första bokbordet på nästan två år.

Släktforskarföreningens representanter vid stavkyrkan i Ekshärad i augusti.

version 5 och har hittills utökats med ca 134.000 poster.

Medlemstidningen VärmlandsAnor har under året utkommit med fyra nummer. Kerstin Osterman har svarat för tidningens layout. Carl-Johan Ivarsson har varit redaktör under året, för sin sammanlagt tolfte årgång. Medlemstidningens roll är mycket viktig för att ge medlemmarna valuta för medlemsavgiften. Årets nummer haft ett brett innehåll inom både lokalhistoria, släkthistoria och personhistoria. Tillströmningen av artiklar har varit glädjande god. Några större förändringar av tidningens innehåll eller inriktning har inte genomförts.

VärmlandsRötter - Den nya hemsidan, skapad i WordPress har nu funnits i fyra år. Allt är överfört till den nya plattformen utom de omfångsrika Värmlandssidorna. Dessa har nu börjat att konverteras, men det är ett omfattande arbete som kommer att ta sin tid. Flera dokument har gjorts tillgängliga för medlemmar på medlemssidorna.

Facebook – Föreningens Facebooksida startade 2015 med Elisabeth Björkman som administratör. Under året har gruppen vuxit med nästan 400 medlemmar och var vid årsskiftet uppe i 1 832 medlemmar. Tips och frågor strömmar in och man hittar nya släktsamband. Föreningens evenemang marknadsförs i gruppen och medlemmarna får en påminnelse när programdatumet närmar sig.

Övrig medlemsservice

- Som brukligt har vi haft ett utbyte av medlemstidningar med ett antal föreningar runt om i landet. I och med att Arkivcentrums forskarsal under större delen av året hållits stängd för besökare har inte dessa utbytestidningar i samma utsträckning som tidigare blivit tillgängliga för besökare.

- Föreningen får ofta diverse frågor som rör släktforskning från våra medlemmar. Genom Facebook får man snabba svar av andra släktforskare. Till föreningen inkommer också allehanda frågor via mejl och telefonsamtal och där försöker vi i möjligaste mån hjälpa

till med lite tips. I vissa fall har vi även sänt frågorna vidare till våra sockenombud.

Ekonomi

Ett verksamhetsår med överskott på verksamheten. Medlemsantalet minskar något. Föreningen har en god ekonomi som möjliggör fortsatt satsning på utveckling av den värmländska släktforskningen. Resultat- och balansräkning bifogas verksamhetsberättelsen.

Styrelsen föreslår att årets överskott på 43 527,31 läggs till det balanserade kapitalet och överförs i ny räkning.

Slutord

Då vi summerar året som gått är det precis som förra året präglad av pågående pandemi. Våra populära föreläsningar på Arkivcentrum ersattes av Zoom-föreläsningar, vilka i och för sig lockade många deltagare, men vi saknar de riktiga föreläsningarna. Det positiva är att vi kan nå deltagare som finns utanför närområdet, och till och med utanför landets gränser. Glädjande var att vi kunde delta på sommarevenemangen i Bjurtjärn och i Ekshärad, samt att Arkivens dag kunde arrangeras på Arkivcentrum under hösten. Det märktes att besökarna var glada över att äntligen kunna ses på riktigt.

Lokalgrupperna har kunnat genomföra en bråkdel av sina planerade arrangemang men har gjort det bästa av situationen.

Det finns ett stort intresse för släktforskning, mycket tack vare lite draghjälp från populära TV-program, men många är också intresserade av att få veta mera om hur förfäderna bodde och levde. Medlemsantalet har sjunkit något under året. Det tillkommer medlemmar på samma gång som vi tappar en del.

VärmlandsAnor har givits ut som vanligt under året, och får en stor spridning i och med att vi har medlemmar över hela landet, och även ett antal i Norge. VärmlandsRötter är fortsatt väldigt populär att besöka och där finns en mängd information att ta del av. Vi har nu inte mindre än ett 30-tal inspelade föreläsningar att ta del av för våra medlemmar.

Nu ser vi fram emot 2022!

Karlstad i januari 2022

Lars-Göran Jansson
Gunnar Jonsson
Elisabeth Björkman
Tomas Andersson
Monica Becker
Berith Hemmingberg
Britt-Marie Johansson
Eva Lejrin
Sonja Skagerud Östlund
Lars Wahlmark

Kort rapport från årsmötet

Föreningens årsmöte ägde rum via Zoom lördagen den 19 februari. Åse Gustafsson från Folkuniversitetet var mötesordförande. Ansvarsfrihet beviljades för styrelsen, och omval gjordes för samtliga funktionärer.

Det beslutades också att medlemsavgiften för 2023 blir oförändrad.

Protokollet kommer att finnas på Värmlandsrötters medlemssidor inom kort.

Balansräkning 2021-12-31

	2 021	2 020
Tillgångar		
Plusgiro	78 370	340 404
Bank	1 067 582	778 539
Varulager	32 284	28 049
Förutbetalda bidrag		19
Summa tillgångar	1 178 236	1 147 011
Skulder		
Diverse skulder	12 188	8 821
Förutbetalda medlemsavgifter	78 080	96 732
Förutbetalda intäkter o inbet.	3 000	19
Summa skulder	93 268	105 572
Årets resultat	43 527	52 297

Resultaträkning 2021

	2020	2021 Budget 2022	
Intäkter			
Medlemsavgifter	244 239	241 068	260 000
Försäljning publ, böcker o CD	9 636	10 184	15 000
Försäljning kommission	10 478	8 363	20 000
Övrigt (FU mm)	16 245	10	10 000
Övrigt			20 000
Summa Intäkter	280 598	259 625	325 000
Kostnader			
Föreningen gemensamt	56 064	72 473	95 000
VärmlandsAnor	143 900	137 330	150 000
VärmlandsRötter	2 164	2 168	4 000
Publikationer o CD	2 638	2 204	3 000
Försäljning kommission	6 963	9 377	18 000
Evenemang Inre	5 450	0	12 000
Riksstämman SFD	3 490	1 500	25 000
Evenemang Yttre	5 450	650	3 000
Lokala grupper inkl lokalgruppsmöten	3 809	663	33 550
Släktforskningens dag	0	0	1 500
Projekt, övrigt	0	0	36 500
Summa kostnader	229 928	226 365	381 550
Resultat	50 670	33 260	-56 550

Resultat före avskrivningar

Avskrivningar

Resultat efter avskrivningar

Finansiella intäkter	6 019	6 578
Valutakursvinst		3 689
Finansiella kostnader	-4 392	
Årets resultat	52 297	43 527

Ordföranden har ordet

Vågar vi hoppas nu?

Samma dag som dessa rader skrivs tas de flesta restriktioner runt Covid 19 bort. Hoppas nu bara att allt har utvecklats i rätt riktning så att vi kunnat börja återgå till det nya normala. För föreningens och våra medlemmars del betyder det väldigt mycket om vi äntligen kan börja träffas igen vid föreläsningar, sommaraktiviteterna ute i länet, vid Släktforskar dagarna i Skövde 20-21 augusti mm. Monterplats är bokad och vi planerar för en medlemsresa till Skövde, så där är även bussen bokad.

Släktforskar dagarna i Skövde i augusti

Det finns en hel del information att ta del av på <https://sfd2022.se/> så gå in och titta redan nu och håll dig uppdaterad allteftersom föreläsningsprogrammet blir klart. Årets tema är Skaraborg – från viking till soldat. Skövde släktforskarförening är det som arrangerar årets upplaga och som ni kommer ihåg var planen att deras arrangemang skulle ha genomförts 2020. Allt talar väl för att det kommer att bli rekord i antalet besökare för intresset är stort.

Bibliotek Värmland – bra initiativ

Inför Släktforskningens dag den 15 januari kom Bibliotek Värmland med ett spännande initiativ.

Vi fick en förfrågan om att under den veckan besöka biblioteken i länet och informera om släktforskning, svara på frågor och ha forskarjour. Givetvis ville vi ställa upp och vi och lokalgrupperna kontaktade biblioteken och bestämde dag och tid mm. Vi spelade in en film där Britt-Marie berättade om hur man kommer igång med släktforskning, en film som skulle kunna visas på biblioteken. Men så kom omikron-varianten och satte käppar i hjulet. På vissa bibliotek kunde dock vissa aktiviteter genomföras, men vi ställde in vårt arrangemang på Arkivcentrum i Karlstad. Ur allt detta kom dock något gott och det är att de värmländska biblioteken vill att vi genomför något liknande längre fram i vår, så vi kanske dyker upp på ett bibliotek nära dig.

Vad vill Du föreningen skall göra?

Har Du som medlem önskemål om olika aktiviteter och arrangemang som Du tycker att föreningen skulle kunna erbjuda sina medlemmar då tar vi tacksamt emot dessa. Enklast genom att skicka ett mail till vsf@varmlandsrotter.se Det kan vara tips på bra föreläsare, utflyktsmål för medlemsresor, nya

Antavla 246

När min dotter kom tillbaka från USA, så började hon på Lantbruksgymnasiet i Rättvik. Där träffade hon sin blivande sambo. Hon flyttade till Hedemora 1985 och fick två pojkar 1990 och 1992. I dag är hon farmor och jag gammelmormor.

Så jag har även forskat på mågen, och hans farmor var från Norra Finnskoga. Hon kom till Hedemora som piga, och gifte sig där med Gustav Wikblom.

Gunnel Larsson
Kristinehamn

g.larsson.khamn@gmail.com

(Antavlan är främst kompletterad med hjälp av Värmlands Kyrkboksregister. Detta är markerat med kursiv stil. Red:s anm.).

platser där vi kan visa upp Värmlands Släktforskarförening mm.

Ta hand om er!

Värmland den 9 februari 2022
Lars-Göran Jansson, ordförande

Program under 2022

Vi hoppas ju alla att restriktionernas tid är förbi och att vi snart kan genomföra nya programaktiviteter. Vi kommer också att i någon form fortsätta med program via Zoom, eftersom vi då kan nå ut till fler medlemmar utanför Värmland.

Håll utkik på Värmlandsrötter och genom våra medlemsutskick via e-post.

Om du inte får dem – skicka din e-postadress till medlem@varmlandsrotter.se så blir kassören mycket glad.

Vi behöver artiklar och antavlor!

Vi har ju var och en försökt att fylla vår fritid med vettiga sysselsättningar under de senaste två åren. En del har skrivit artiklar om släktforskning och kanske är det förklaringen till att det under de senaste åren varit ett bra inflöde av artiklar, även från många nya skribenter.

Men just nu är det lite tomt i förråden för kommande nummer, och det gör att vi gärna vill att ni skickar in intressanta artiklar till VärmlandsAnor. Allt som handlar om släkt, hembygd och personhistoria med kopplingar till Värmland är av intresse!

Vi behöver också lite fler antavlor. Här är det lite längre förberedelse. Just nu har vi antavlor för 2022 men vi vill redan nu ha fler antavlor för kommande år.

Skicka era bidrag till: redaktor@varmlandsrotter.se

Upprättad för Hillevi Wikblom, f Jonsson 2/1 1910 i Fläskremmen, Dalby (S)					Orter i (S) län om inte annat anges	
Antavla nr 246	Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	
Generation I	Nr 4-7	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63	Nr 32-63	NF=Norra Finnskoga SF=Södra Finnskoga
Nr 2, far	Person	Person, Per	Johansson, Per			
Jonsson	Jon	f 29/11 1810, Dalby, Håkanbråten	1770, Dalby-12/8 1847, Dalby, Gunneby			
Halvard		d 30/9 1893, Dalby, Fläskremmen	Jonsdotter, Marit			
	f 24/12 1845	g 26/12 1833, Dalby	8	1770, Dalby-11/6 1843, Dalby, Gunneby		
f 20/3 1884	Dalby, Gunneby	Persdotter, Karin	Mattsson, Per			
Dalby, Fläskremmen	d 16/4 1934	f 14/1 1811, Dalby, Slättmemon	1762, Dalby-21/12 1857, Dalby, Sundhult			
d 11/12 1969	Dalby, Fläskremmen	d 20/8 1891, Dalby, Fläskremmen	Halvardsdotter, Anna	Person, Halfvard	1732-6/6 1811, Dalby, Sundhult	
Dalby, Fläskremmen	g 29/11 1878, Dalby	4	9	23/11 1779, Norra Ny-20/4 1842, Dalby	Olofsdotter, Marit	1751-5/10 1812, Dalby, Slättmemon
g 25/3 1909	Persdotter	Hansson, Per				
Dalby	Britta					
Nr 1, ansökare	f 10/1 1856	10				
Jonsson	NF, Båttstad	Olsdotter, Karin	Person, Olof			
Botilda Hillevi	d 20/2 1928	f 14/4 1824, Dalby, Båttstad				
f 2/1 1910	Dalby, Fläskremmen	d 6/3 1902, NF, Båttstad	Andersdotter, Britta	Olofsson, Anders		
Dalby, Fläskremmen	5	11	26/5 1783, Dalby, Båttstad-16/12 1841, Dalby	Jonsdotter, Britta		
d 2/8 1981	Nilsson	Nilsson, Nils	Höljman, Nils Larsson. Soldat	Nilsson, Lars		
Hedemora(W), Båltarbo	Jon	f 18/6 1825, Dalby, Höljes	15/4 1788, Norra Råda-3/2 1858, NF	Håkansdotter, Ingeborg		
g 19/12 1928	f 17/4 1857	d 24/3 1881, NF, Kärrbackstrand V	Halvardsdotter, Karin	Larsson, Halvard		
Hedemora lfs(W)		g 10/9 1855, Södra Finnskoga	12 2/1 1798, Dalby-8/11 1840, NF, Kärrbackstrand	Danielsdotter, Sigrid		
Wikblom	NF, Kärrbackstrand V	Hägglund, Johanna Johansdotter	Hägglund, Johan. Kyrkvaktmästare			
Karl Gustaf	d 15/6 1921	f 12/11 1829, SF, Bograngen	1791, Österbotten(FI)-14/2 1834, SF			
f 10/2 1899, Hedemora(W)	NF, Höljes	d 9/5 1907, NF, Kärrbackstrand V	Henriksdotter, Karin	Olsson, Henrik		
Nr 3, mor	g 28/5 1882, NF	6	13 8/3 1797, Dalby-5/1 1869, SF, Bograngen	Olsdotter, Marit		
Jonsson	Olsdotter	Jönsson, Olof. Skräddare	Olsson, Jön. Inhyeses, torpare	Pålsson, Olof	f 1756	
Ida	Ingeborg	f 28/12 1829, Dalby, Gunneby	f 1796	Olsdotter, Marit		
f 29/9 1886	f 21/3 1857	d 12/8 1901, NF, Båttstad	Mattsdotter, Helena			
NF, Båttstad		14 f 1800 i Norge(NO)				
d 13/1 1963	NF, Båttstad	Larsdotter, Helga	Larsson, Lars	Larsson, Lars. Skolmästare	1764, Malung(W)-18/4 1831, NF	
Dalby, Fläskremmen	d 31/1 1937	f 30/7 1830, NF, Båttstad	f 6/10 1788, Dalby, Båttstad	Persdotter, Helga	f 1768	
	NF, Höljes	d 13/1 1903, NF, Båttstad	Larsdotter, Ingeborg	Olofsson, Lars		
	7	15 f 30/8 1796, Dalby, Båttstad		Olofsdotter, Ingeborg		

Antavla 247

Min far Bertil Engström f. 1902, talade ofta om sin mor, min farmor Lavinia f. 1871. Hon var född i Borserud, Nyed, och dog när Bertil var fjorton år. Bertil hade en syster Ingrid f. 1906, och en bror Folke f. 1908. Farfar Johan Engström f. 1878 i Uvedshagen, Norra Råda, gifte sig och fick dottern Anna f. 1919.

Jag Lisbeth Andersson f. 1939 dotter till Bertil, Mary f. 1928 dotter till Ingrid, Anita f. 1934 dotter till Folke, planerade en släktresa till Värmland 1997 med bil och att sova över på vandrarhem. Vi besökte Nyed, Älvsbacka, Norra Råda och Ekshärad. Syftet var att hitta släkt och eventuella släktgårdar.

Vi visste en hel del, men ett frågetecken var min och Anitas farmors

far och Marys mormors far. Carolina var 21 år när hon fick oäkta Lavinia. Carolina gifte sig med Bengt Johannesson. Lavinia heter Bengtsson när hon gifter sig med Johan Engström. Carolina fick en son Oskar f. 1881 och en dotter f. 1885 som dog ung. Oskar Bengtsson, Lavinias bror, hade vi tre kusiner alla träffat.

Mary och Anita kom ihåg Johan Engström och var han hade bott. Vi åkte dit och knackade på. I dörren står ett av Annas barn, Rita f. 1947 (alltså en halvkusin till oss). Vi blev inbjudna på kaffe och gick runt i huset, där alla utom jag varit som barn. Plötsligt sa vår kusin Rita "jag har en bibel, som är er farmor, mormors". Jag slog upp första sidan, och där står det "Den bibel tillhör mig Lavinia, en gåva från min käre far Johan Hal-

lin". Bibeln fick hon 24/9 1879 då hon var åtta år. Hennes mor Carolina gifte sig med Bengt 31/10 1879, en månad efter att Lavinia fick bibeln av sin far. Johan Hallin gifte sig och fick ytterligare tio barn. Carolinas mormor var prästdotter. Johan Hallin hade en syster som fick två oäkta barn med en Reinhold von Nachler. Han erkände barnen och de fick heta Reinholdsson.

Lisbeth Andersson
Jorsalagatan 8
442 39 Kungälv
070-314 23 32
andersson.lisbeth@telia.com

(Antavlan utgår från farfadern Johan Engström. Lavinias anor presenteras i nästa nummer av VärmlandsAnor. Red:s anm.).

Flickan med namnet Giötha

av Björn Sonesson

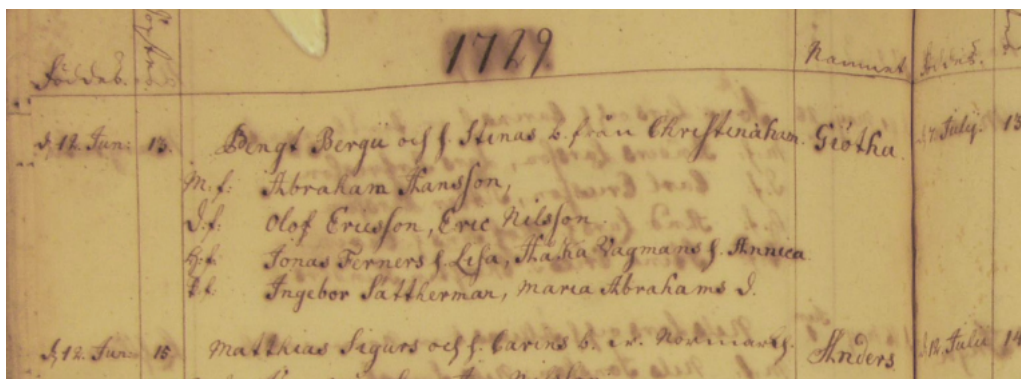
Ett utslag av göticismen redan år 1729 i Värmland, 8 år efter freden i Nystad 1721 och landavträdena av det så kallade Gamla Finland liksom av diverse provinser i öster? Annars är det förlusten av Finland år 1809 som brukas dedikeras göticismen. En annan tolkning är att svaret har kanske med en samtida litteratur kunnig familj? 1729 var fortfarande Olof Rudbecks stora verk "Atlantica" läst av många personer i Sverige, där placerades som ett slags urhem. Detta var fantasier som redan Olaus Magnus på 1500-talet och en del svenskar före honom under senmedeltiden hade skaldat, skarvat in fakta med påhitt som de

förmodligen ansåg, ändå var sanning med att tänka, ja men så här måste det ha varit, MEN där egentliga källorna teg. Före 1400-talet finns det nästan inga källor och de som finns är få.

Bengt Bergii och hustru Stina "från Christinehamn" låter i Filipstad döpa sin dotter till Giötha den 13 juni 1729. Antagligen var de

här på besök och dottern även född i Filipstad 12 juni och inte i kristinehamn där föräldrarna var skrivna.

Källa: Filipstad (S) C:5 (1717-1742) Bild 159 / sid 305 (AID: v5797.b159.s305, NAD: SE /VA/13110)

Upprättad för Johan Engström, f. 30/12 1878 i Norra Råda (S)						ff (4) t. Lisbeth Andersson. Orter i (S) lån om inte annat anges	
Antavla nr 247	Generation I	Generation II	Generation III	Generation IV	Generation V	NR=Norra Råda	
Nr 2-3 (1) <u>Nr 2, far</u> Engström Jan Olof Olsson	Nr 4-7	Jonasson	Nr 8-15	Nr 16-31	Nr 32-63		
		Olof	Olsson, Jonas	Persson, Olof	Olsson, Per	1715, NR, Högen-16/4 1749, NR, Broddheden	
			f 16/12 1785, NR, Uvedshagen	7/2 1745, NR, Broddh.-27/4 1797, NR	Håkansdotter, Kerstin	1709-16/3 1755, NR, Stenbäcken	
			d 17/4 1852, NR, Uvedshagen	Olofsdotter, Gunilla	Jonsson, Olof	1708, NR, Björklunden-13/5 1782, NR, Björklunden	
f 1/1 1849 NR, Uvedshagen		f 27/6 1811		8/9/4 1751, NR, Björkl.-17/10 1810, NR	Persdotter, Gunilla	5/4 1716, NR, Asplunden-6/6 1791, NR, Björkl.	
		NR, Uvedshagen	Svensdotter, Kerstin	Svensson, Sven	Svensson, Sven	27/12 1730, NR, Råda V-27/4 1775, NR, Stjärn	
		d 5/8 1876	f 25/9 1786, Norra Råda, Örbäcken	13/9 1756, NR, Stjärn-30/1 1817, NR	Svensdotter, Maria	1736, Ekshärad, Berga-NR, Stenbäcken	
		NR, Uvedshagen	d 9/1 1852, NR, Uvedshagen	Persdotter, Annika	Casparsson, Per	27/1 1729, NR, Örsjön St-13/3 1802, NR	
NR, Uvedshagen	4			9/21/2 1759, NR, Örbäcken-15/6 1812, NR	Olofsdotter, Brita	27/11 1727, NR, Örbäcken-8/5 1782, NR	
	Persdotter	Benalsson, Per	Olofsson, Benal (Bernhard)	Olofsson, Benal (Bernhard)	Nilsson, Olof	1698, NR, Forshult-8/5 1748, NR, Forshult	
	Maria	f 20/5 1776, Norra Råda, Forshult	13/6 1736, NR, Forshult-3/6 1819, NR	Benalsdotter, Ingeborg	1704, NR, Lakenetorp-2/2 1770, NR		
		d 11/9 1838, Norra Råda, Råda Västra	Andersdotter, Gunla	10/5/11 1738, NR, Backa-20/3 1815, NR	Persson, Anders	14/8 1703, Ekshärad, Skoga S-5/11 1749, NR	
<u>Nr 1, ansökare</u> Engström Johan Alfred Jansson		f 28/3 1819			Persdotter, Ebba	1717, NR, Råda Ö-6/4 1767, NR, Råda V	
	NR, Råda Västra	Gevert, Lisa Pettersdotter	Gevert, Peter Gustav Ersson	Gevert, Peter Gustav Ersson	Gevert, Erik Henriksson	15/3 1708, Amnehärad(R)-27/5 1755, NR	
	d 3/2 1884	f 8/6 1794, NR, Brobacken	15/4 1750, NR, Uddeh.-25/7 1815, NR	Wikström, Maria Persdotter	26/2 1710, Karlstad-16/3 1787, NR		
	NR, Uvedshagen	d Norra Råda, Råda Västra	Höijer, Maria	11/20/7 1751, Värmskog-8/4 1820, NR	Höijer, Carl Christian	1712, Stavnäs-22/4 1772, Stavnäs, Karsbol	
NR, Uvedshagen	5				Tohlsdotter, Ingeborg	5/12 1719, Värmskog-23/4 1792, NR	
	Persson	Nilsson, Per	Nilsson, Nils	Elofsson, Nils	Börjesson, Elof	1682, NR, Åleby-1/3 1765, NR, Kvarnäs	
	Sven	f 9/4 1777, Norra Råda, Åleby	11/1 1736, NR, Åleby-11/1 1800, NR, Åleby	Nilssdotter, Brita	1689-24/6 1766, NR, Åleby		
		d 27/9 1852, Norra Råda, Torsby	Jönsdotter, Brita	12/5/4 1744, NR, Åleby-7/4 1810, NR, Åleby	Persson, Jöns	21/11 1719, NR, Åleby-18/10 1804, NR, Åleby	
Hallin Lavinia Bengtsson f 21/5 1871, Nyed, Borse		f 26/10 1808			Svensdotter, Ingeborg	18/8 1717, NR, Råda V-2/10 1806, NR	
	Norra Råda, Åleby	Svensdotter, Kerstin	Andersson, Sven	Andersson, Sven	Svensson, Anders	1709, NR, Uvedshagen-1/8 1754, NR, Uvedsh.	
	d 14/2 1857	f 14/4 1783, Norra Råda, Torsby	27/9 1752, NR-3/5 1809, NR, Torsby	Olofsdotter, Marit	1716, NR, Asplunden-3/1 1774, NR, Uvedsh.		
	Norra Råda, Torsby	d 9/11 1857, Norra Råda, Tosby	Håkansdotter, Ingeborg	13/26/11 1750, NR, Torsby-21/4 1823, NR	Persson, Håkan	5/4 1706, NR, Haftersbol-14/5 1781, NR, Torsby	
Nr 3, mor Svensdotter Stina Cajsa					Ersdotter, Kerstin	1720, NR, Torsby-10/1 1769, NR, Torsby	
	Kyttöinen	Kyttöinen, Olof Larsson	Kyttöinen, Lars Larsson	Kyttöinen, Lars Larsson	Kyttöinen, Lars Jönsson	27/1 1718, Ekshärad-10/4 1794 Ekshärad	
	Stina Maria Olsdotter	f 16/2 1793, Ekshärad, Solberg	24/3 1754, Ekshärad-29/7 1824, Ekshärad	Käutöinen, Kerstin Simonsdotter	1718, Ekshärad-12/8 1784, Eksh.		
		d 5/2 1854, Ekshärad, Solberg	Henriksdotter, Kerstin	14/5/7 1758, Ekshärad-21/4 1809, Ekshärad	Larsson, Henrik	17/1 1719, Ekshärad, Hallen-11/9 1789, Ekshärad	
f 26/10 1854 NR, Råda, Torsby		f 10/9 1818			Nilssdotter, Ragnil	1717, NR, Hedetorp V-2/4 1808, Ekshärad	
	Ekshärad, Solberg	Lindberg, Christina Pettersdotter	Lindberg, Petter Abrahamsson	Lindberg, Petter Abrahamsson	Lindberg, Abraham Andersson	10/1 1714, Kroppa-1771, NR	
	d 7/3 1907	f 21/2 1781, Ransäter, Ransberg	22/2 1744, NR-2/3 1816, Ransäter	Svensdotter, Annika	1716-15/3 1783, Ransäter, Munkfors bruk		
	Norra Råda, Torsby	d 10/12 1846, Ekshärad, Solberg	Hane, Kerstin Eliasdotter	15/1740, NR, Föskefors-29/12 1823, Ransäter	Hane, Elias Christoffersson	f 25/11 1709, Karlskoga(T), Björkborn	
NR, Uvedshagen					Erlandsdotter, Maria	f 1714, NR, Uddeholms bruk	